

Kogemusest õppimise valu ja võlu

Karin Hango

Koolitus- ja arendusfirma SELF II loovjuht

Kas õppida saab kooli ja koolituseta? Küsimus on mõistagi retooriline. Mitmed uuringud näitavad, et vähemalt tegijamad juhid on oma olulisemad õppetunnid saanud väljaspool õppeklassi, omaenese kogemusi analüüsid.

Noobel on õppida teiste kogemuste üle mõtiskledes ning lihtne teisi jäljendades, nende kogemusi korrata püüdes. Raskem kuid samas meeldejäavam on oma kogemustest õppimine. Viimasel ajal on arenevates firmades järjest rohkem ja teadlikumalt hakatud kasutama mitmesuguseid kogemusest õppimise vorme – arengutreeningut (*coaching*), omavahelisi arutelugruppe või kovisiooni, parimal juhul ka harjutamist ja tagasisidet spetsiaalsetel aegadel ja vormides töökohal.

Kogemustest õppimine on sageli raske ja valus seetõttu, et inimene keskendub tegutsemisele ja ei taha toimuvat jälgida ega sügavamalt mõtestada, näeb kogemustes vaid ilmset ja pinnapealset. Ei peatuta mõtestamiseks. Teine osa inimestest ei näe tegutsemises arenemisvõimalusi – nad pooldavad koole ja koolitusi, kus üksnes teoretiseeritakse ja mõtestatakse.

Millised kogemused võivad õpetada?

Uuringud on näidanud, et valmisoleku korral on lihtne õppida näiteks uudsetest tööülesannetest, projektide juhtimisest, muudatuste algatamisest, vigade, probleemide, kitsaskohtade likvideerimisest.

Isiklikud raskused ja läbikukkumised peatavad sageli inimese ja provotseerivad teda toimuvat ning oma tegevust analüüsima. Samasugune mõju võib olla isikliku elu tähtsündmustel. Mõjusad kogemused peatavad meid heal juhul reflekteerimiseks: mis juhtus? miks? milliseid võimalusi veel oli? mida me toimunust õpime? mida me edaspidi teeme või ei tee?

Pahatihti on inimesed kogetust õppimisel hädas. Kiputakse keskenduma enese kaitsmisele ja õigustamisele või toimunu eitamisele. Piinlikult sageli ütlevad inimesed ebaõnnestumise, koolituse käigus tehtud harjutuse, emotsionaalse arutelu vmt järel uhkusevarjundiga hääles „Ma ei õppinud sellest midagi, sest...“.

Keda kogemus õpetab?

Kogemusest õppimine eeldab valmisolekut uusi asju proovida, eksperimenteerida, nii elus kui koolitustel mugavustsoonist väljuda ja kalkuleeritult riske võtta. Ehk teisisõnu – kogemusest õpivad need, kelle enesehinnang on piisavalt kõrge, et mitte püüda pidevalt õnnestuda.

Kogemusest õppimisel aitab harjumus ümbritsevat eelarvamustevabalt jälgida ning toimuva üle regulaarselt reflekteerida, toimuvat läbi tunnetada ning oma kogemusi teistega jagada.

Kogemus õpetab neid, kellel on piisavalt eneseteadlikkust, et oma tegevusi ja mõtteid jälgida ning teada oma tugevusi ja nõrkusi. Ning otsida tagasisidet.

Kogemusest õppimine eeldab üldistusvõimet, et mingis olukorras toimuvat mujale (nt oma töökohale) üle kanda, näha seoseid ja rakendusvõimalusi. Eriti meelsasti õpetab kogemus neid, kes sõnastavad selle alusel selgeid hüpoteese ja kontrollivad neid praktikas (näiteks: „Ehk tõstaks partnerite hinnanguid rahulolu-uuringus see, kui ma regulaarselt nendega kohtuksin“).

Kogemus võib olla suurepärase õpetaja neile, kes on valmis tegutsema, reflekteerima ja üldistama.

BOKS

Kuidas kogemustest õppida?

Kogemusõppe lihtsaimat ja samas piisavalt praktilist mudelit on kirjeldanud David Kolb:

1. Inimene saab kogemuse, olles emotsionaalselt haaratud mingisse tegevusse.
2. Inimene reflekteerib oma kogemuse üle, mõtiskleb oma tähelepanekute üle seoses saadud kogemustega („Mis toimus? Mida ma kogesin?“).
3. Inimene üldistab saadud kogemust, seostab selle mingi teooriaga, leiab selle tähenduse enese jaoks („Mida see minu jaoks tähendab?“).
4. Inimene kavandab uue tegevuse, et katsetada oma järelduse või teooria paikapidavust („Mida ma nüüd teisiti teen?“)

Seejärel analüüsitakse saadud kogemust, ring algab otsast. Kõigi kirjeldatud etappide läbimine õppimisel on äärmiselt oluline - tähtis on nii teadlik tegutsemine kui kogetu mõtestamine.